

IV

ІНФОРМАЦІЇ

ПІДСУМКОВИЙ ДОКУМЕНТ
МІЖНАРОДНОГО СИМПОЗІУМУ
“ХРИСТИАНСТВО І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ”

(Тернопіль, 8-9 жовтня 1999 р.)

Учасники симпозиуму, обговоривши проблеми буття християнства в контексті національного самовизначення, етноконсолідуючих можливостей релігійного чинника, врахування особливостей розвитку християнства у політичній культурі суспільства, функціонування та ролі релігії у процесі національного самовизначення держави, формуванні етноконфесійної самосвідомості, прийшли до висновку, що:

- релігія і нація - суспільні феномени, що перебувають у надзвичайно складному співвідношенні. Не відіграючи визначальної ролі у процесі розвитку етнічних спільнот, національної самосвідомості, не будучи їх детермінантою, неодмінною складовою, релігія, залежно від конкретно-історичних умов свого функціонування в суспільному організмі, може виступати в ролі важливого, а часом і вирішального модусу етноутворення, етноінтеграції, а то й етнодезінтеграції. За різних обставин вона набуває етновідрізняльних й етноінтегративних функцій. Схвалення синкретизму етнічного і релігійного ми бачимо й у Святому Письмі (1 Кор. 14.19; Дії 2.11; Естер 1.22 та ін.), а також у 8 пр. 3 Всел. соб., 6, 7 пр. 1 Всел. соб. тощо;
- національні риси релігій формуються не під впливом якихось особливостей їх віровчень чи культу, а зумовлюються переважно конкретними історичними та географічними умовами життя тих народів, серед яких вони виникають чи поширюються, специфікою їхньої національної духовності. Як засвідчує історія, релігії (серед них і світові), незважаючи на міжнаціональний чи наднаціональний зміст багатьох із них, були підпорядковані етнічному процесові насамперед тому, що завжди могли виявлятися лише в національних формах, які відповідали духові нації, національній індивідуальності. З динамічно-генетичного погляду, релігійний чинник відігравав велику роль у формуванні національної психіки. Водночас, включаючись в

етнопсихологічну структуру, релігійні явища набирали етнічного забарвлення. Взаємодія релігії з тими етнічними структурами, в рамках яких вони існували, призводила до формування так званого етноконфесійного синкретизму;

- вплив релігії на національну духовність, який сам собою є надзвичайно складним і суперечливим, насамперед треба з'ясовувати в системі тієї культури, до якої належить та чи інша етнічна спільнота. Унікальність національних культур залежить значною мірою від особливостей бачення і витлумачення ними світу, створення його національних образів;
- абсолютизування економічних зв'язків в етнопроцесі, що з ідеологічних міркувань донедавна практикувалося у наукових працях з етнології, абсолютно знецінювало роль держави та релігії у процесах етноінтеграції й етноіндивідуалізації. А тим часом саме ці чинники мають важливе значення в історичній еволюції етнічних явищ. Зв'язок політичних, релігійних і етнічних факторів такий міцний, що ще в давні часи "істинною релігією" виступав культ власної національності, власної держави. Поєднане з релігійним культом національне немовби засвідчувало свою "присутність" у релігійному комплексі і в такий спосіб виконувало роль чинника утвердження релігії і церкви як неодмінних складових того чи іншого суспільного організму.

Учасники симпозіуму вважають, що міжконфесійні протистояння, зокрема утвердження деякими церквами ідеї свого права на т.зв. "канонічну територію", відсутність законодавчо закріплених, з врахуванням наших національних інтересів, форм підпорядкування деяких релігійних організацій України своїм зарубіжним центрам, вияви сепаратизму на релігійному ґрунті не сприяють становленню національного суверенітету нашої країни, веде до її регіоналізації.

Ми підтримуємо процес відродження в Україні національних християнських церков, що сприяє відродженню у всій своїй цілісності національної культури, відродженню національної духовності, обмеженню і доланню зденационалізованої діяльності тих конфесій, які є новими для України або мають зарубіжне підпорядкування. Учасники симпозіуму стурбовані тими протистояннями і ворожнечею, яка є між церквами України національної орієнтації – УПЦ Київського патріархату, Автокефальною Православною Церквою і Українською Греко-Католицькою Церквою. Бо ж саме служіння національному інтересу мало б поєднати їх, сприяти підвищенню їх ролі і процесах вибудови суверенної Української Держави і Помісної Церкви в Україні. Відродження національних християнських церков ми бачаємо не просто в зміні назви Церкви чи її переході на українську

мову в богослужінні, а в поверненні до прогресивних тенденцій Київського Християнства.

Учасники симпозіуму закликають релігієзнавців, богословів, всіх, хто цікавиться проблемами співвідношення національного і релігійного:

- ☑ активніше висвітлювати в своїх публікаціях, виступах проблему ролі релігійного чинника, зокрема християнства, у національному відродженні України;
- ☑ в контексті демократичних перетворень в Україні всіляко сприяти активному включенню християнських та інших конфесій в процес національного відродження і працювати над практичним забезпеченням свободи буття релігії в суспільстві;
- ☑ звернути особливу увагу на роль релігійного фактору у процесах самоідентифікації національних меншин.

Учасники симпозіуму висловлюють свою стурбованість фактами активізації в нинішній Україні денационалізаторської ролі релігійного чинника (неорелігії, УПЦ Московського патріархату тощо), яка проявляється у мовній політиці, культивуванні не характерних українцям цінностей, формує в нашого народу почуття меншовартості.

Учасники конференції висловили своє обурення тим, що святині Українського Християнства – Києво-Печерська Лавра, Почаївська Лавра – використовуються нині явно в денационалізаторських цілях. Водночас нас турбує те, що деякі національно-демократичні партії України в своїх амбіційних цілях або використовують протистояння національних церков, або втратили інтерес до церковних справ, коли важливо працювати на ниві єднання українського християнства.

Учасники симпозіуму зазначають, що релігійний чинник сам по собі ніколи не був в Україні визначальним у процесах етнотворення і етноінтеграції, національного відродження. Пріоритет у цьому завжди належав національній ідеї. А оскільки Україна є поліконфесійною, то національної єдності вона може досягти лише за умови дотримання принципу світоглядного й релігійного плюралізму. Лише сходження на рівень національної ідеї як пріоритетного принципу гарантує підхід до конфесійної відмінності як чогось перехідного чи неосновного в суспільному і релігійному процесі, утвердження в думці, що УКРАЇНА ОДНА для тих, хто бажає її відродження, і БОГ ОДИН для тих, хто вірить у нього.